

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง “ การวิเคราะห์จำแนกเปรียบเทียบปัจจัยระหว่างโรงเรียนประถมศึกษาที่ประสบความสำเร็จ และไม่ประสบความสำเร็จในการสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา ” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 การสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 2 แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพโรงเรียน ผู้บริหาร และครูที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ผู้วิจัยนำมาศึกษา

ตอนที่ 1 การสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความเป็นมาของการสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา

การสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา (Concentrate Language Encounters หรือ CLE) ได้รับการพัฒนามาจากนักภาษาศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญทางการอ่าน และครูผู้สอนภาษาหลายคน เช่น ไบรอันเกรย์ ดร.ริชาร์ด วอร์คเกอร์ และเนียดอร์ จากประเทศออสเตรเลีย เมื่อต้นปี ค.ศ. 1960 และเผยแพร่ออกไปทั่วประเทศออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา แคนาดา และประเทศแถบเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ ในประเทศไทยได้มีการทดลองเป็นครั้งแรกในวิชาภาษาอังกฤษกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และปีที่ 5 ที่โรงเรียนประถมสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ในปี พ.ศ. 2527 ต่อมาในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2528 ได้เริ่มการประชุมปฏิบัติการจัดทำหนังสือวิชาภาษาไทย สำหรับใช้สอนด้วยวิธีมุ่งประสบการณ์ภาษากับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ณ โรงเรียนประถมสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ผลการทดลองพบว่า นักเรียนสามารถอ่าน เขียน ฟัง และพูดเรื่องที่อ่านได้รวดเร็วเป็นที่น่าพอใจ นักเรียนมีความกระตือรือร้นและสนุกสนานในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน ในปี 2530 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ดำเนินการโครงการพัฒนาการสอนภาษาไทยร่วมกับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร โดยความสนับสนุนด้านงบประมาณจากมูลนิธิโรตารีสากล ทำเป็นโครงการนำร่องกับนักเรียนไทยที่มีปัญหาทางภาษา ณ จังหวัดสุรินทร์ ผลปรากฏว่านักเรียนมีความสามารถในการเขียนและการอ่านได้เป็นอย่างดี อีกทั้งมีความสนใจรักการอ่าน จากผลการทดลองดังกล่าว มูลนิธิโรตารีสากลได้อนุมัติเงินทุนสนับสนุนโครงการวิจัยและพัฒนาการอ่านให้มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ดำเนินโครงการพัฒนาการสอนภาษาไทย

ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และดำเนินการขยายเพิ่มในจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และชัยภูมิ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2531 และดำเนินการทดลองต่อไปจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งสิ้นสุดโครงการในปีการศึกษา 2534 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534)

หลักการ และทฤษฎีการสอนแบบมปภ.

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยแบบมปภ. เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางวิธีหนึ่งที่มีลำดับขั้นตอนการสอนอย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการชัดเจน และแต่ละขั้นนักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมทั้งกิจกรรมกลุ่ม และรายบุคคลซึ่งกระบวนการสอนภาษาไทยแบบมปภ. มีหลักการ และแนวทฤษฎีสำคัญๆ เป็นพื้นฐานดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2540 : 1)

1. ทฤษฎีการสอนเพื่อการสื่อสาร (Communicative Approach)

กระบวนการสอนตามแนวทฤษฎีนี้ เน้นปฏิสัมพันธ์ในการใช้ภาษาระหว่างครูกับนักเรียน และระหว่างนักเรียนกับนักเรียนเป็นสำคัญ การกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความรู้สึกอยากแสดงออกทางภาษาหรือการทดลองใช้ภาษาเพื่อความหมายด้วยตนเองทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ย่อมจะทำให้การพัฒนาภาษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปอย่างเป็นธรรมชาติได้เนื้อหาที่จัดขึ้นเป็นบทเรียนจึงควรเน้นบริบททางภาษาที่มีความหมายแก่นักเรียนตามหลักการใช้ภาษาในสังคมสถานการณ์ต่างๆ อย่างเหมาะสมตามกาลเทศะมากกว่าการเน้นองค์ประกอบย่อยของภาษา และหลักเกณฑ์ทางภาษา นอกจากนี้กิจกรรมการเรียนการสอนจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องจัดให้นักเรียนมีโอกาสแสดงออกทางภาษาในลักษณะปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และนักเรียนกับนักเรียนเพื่อฝึกปฏิบัติการใช้ภาษาได้อย่างเป็นธรรมชาติ ครูมีหน้าที่คอยช่วยเหลือ แนะนำ และแก้ไขให้นักเรียนใช้ภาษาได้ถูกต้อง กิจกรรมดังกล่าว ได้แก่ การทำงานกลุ่มย่อยเพื่อการอ่านร่วมกัน การเขียนเรื่องร่วมกัน การโต้ตอบในการฟัง - พูดร่วมกัน

2. ทฤษฎีการสอนแบบธรรมชาติ (Natural Approach)

กระบวนการสอนตามแนวทฤษฎีนี้ เน้นการสอนสิ่งที่มีความหมายแก่นักเรียนโดยใช้สื่อการเรียนการสอนจากง่ายไปหายากโดยเริ่มจากการใช้สิ่งของจริงที่นักเรียนเคยพบในชีวิตประจำวัน สื่อทดแทนของจริง และการใช้สัญลักษณ์ เพื่อฝึกทักษะการใช้ภาษาในการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนของผู้เรียน

3. ทฤษฎีการสอนอ่าน

กระบวนการสอนตามแนวทฤษฎีนี้ เป็นการสร้างความหมายจากสัญลักษณ์โดยผ่านกระบวนการทางความคิด ดังนั้นวิธีสอนและเทคนิคการสอนจำเป็นต้องคำนึงถึงหลักการทางจิตวิทยาในการรับรู้การอ่าน การถ่ายโยง ความคิดรวบยอด รวมทั้งองค์ประกอบอื่นๆ ที่จะช่วยให้การอ่านสมบูรณ์ ได้แก่ ความต้องการ ความสนใจ ประสบการณ์เดิม และการระลึกถึงสิ่งที่อ่านได้ เพื่อให้การเรียนรู้การอ่านเป็นไปอย่างถูกต้อง และเป็นธรรมชาติ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยแบบมปภ.

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยแบบมปภ. มี 3 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2

รูปแบบที่ 2 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4

รูปแบบที่ 3 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยแบบมปภ. รูปแบบที่ 1 มี 5 ขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 ครูอ่านเรื่องให้นักเรียนฟัง

ขั้นที่ 2 นักเรียนเล่าเรื่องย้อนกลับ

ขั้นที่ 3 ครูและนักเรียนเขียนเรื่องร่วมกัน

ขั้นที่ 4 นักเรียนทำหนังสือเล่มใหญ่

ขั้นที่ 5 นักเรียนฝึกทักษะทางภาษา

การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยแบบมปภ. รูปแบบที่ 1 มี 2 ลักษณะ

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยแบบมปภ. ที่ใช้หนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทจินตนาการ และเรื่องเล่าจากประสบการณ์

2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยแบบมปภ. ที่ใช้หนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทวิธีการ

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยแบบมปภ. ที่ใช้หนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทจินตนาการ และเรื่องเล่าจากประสบการณ์ มีขอบข่ายกิจกรรมแต่ละขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ครูอ่านเรื่องให้นักเรียนฟัง มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนเข้าใจความหมายโดยรวมของเรื่อง กิจกรรมในขั้นนี้ครูเป็นผู้อ่านเรื่องให้นักเรียนฟังโดยใช้เทคนิคการอ่านเชิงเล่าเรื่องอย่างมีชีวิตชีวาเพื่อสร้างความสนใจ ไม่ใช่อ่านตามตัวหนังสือไปเรื่อยๆ ซึ่งอาจแสดงท่าทางประกอบการอ่านก็ได้แต่ไม่ต้องขยายความในขณะที่อ่าน การอ่านเชิงเล่าเรื่องต้องเล่าให้จบในคราวเดียวกันและให้นักเรียนช่วยกันสรุป และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านโดยกระตุ้นด้วยคำถามหรือให้รูปภาพประกอบเพื่อให้นักเรียนคิดเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านได้เน้นการใช้ประสบการณ์เดิมในขั้นนี้ นักเรียน

จะเริ่มพัฒนาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความหมายของคำ สำหรับคำที่เป็นนามธรรมและคำอธิบายเป็นภาษาไทยง่ายๆ ไม่ได้ ครูอาจอธิบายเป็นภาษาถิ่นได้

ขั้นนี้เป็นขั้นเตรียมความพร้อมการฟังและพูด เน้นการฝึกสมาธิการฟังเพื่อจับใจความเรื่องที่ฟัง การเคลื่อนไหวสายตาคงที่ไปขวาจะทำให้นักเรียนเกิดความเพลิดเพลิน และได้รับการเพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์ทางภาษาจากการฟัง

ขั้นที่ 2 นักเรียนเล่าเรื่องย้อนกลับ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนฝึกระลึกเรื่องที่ฟังและเข้าใจความหมายรายละเอียดของเรื่อง

กิจกรรมในขั้นนี้ นักเรียนเป็นผู้เล่าเรื่องที่ฟัง ถ้านักเรียนเล่าไม่ได้ครูอาจกระตุ้นโดยใช้คำถามหรือรูปภาพประกอบ สำหรับการแสดงบทบาทสมมติควรให้นักเรียนทุกคนได้แสดงบทบาทสมมติและเป็นผู้บอกบท

ขั้นที่ 3 ครูและนักเรียนเขียนเรื่องร่วมกัน มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนรู้จักตัวอักษร วิธีเขียนตัวอักษร ความสัมพันธ์ของเสียงกับตัวอักษร นักเรียนสื่อความหมายของภาษาพูดเป็นภาษาเขียน และนักเรียนแสดงความคิดสร้างสรรค์ และใช้จินตนาการในการสื่อความหมาย

กิจกรรมในขั้นนี้นักเรียนเป็นผู้บอกเรื่องให้ครูเขียนโดยให้นักเรียนตกลงกันว่าจะเริ่มเรื่องอย่างไร ให้ครูเขียนประโยคตรงไหนของแผนภูมิ ครูควรเน้นให้นักเรียนบอกคำ ประโยคให้ถูกต้องชัดเจน ครูควรทวนคำขณะที่เขียนคำ การเขียนไม่ควรบังคับแผนภูมิเพื่อให้นักเรียนเห็นลีลาการเขียนอักษรทีละตัว และให้นักเรียนเข้าใจความสัมพันธ์ของเสียงกับอักษรที่เขียน ในช่วงนี้ควรให้นักเรียนฝึกเขียนในอากาศด้วย เมื่อเขียนจบประโยคควรให้นักเรียนอ่านตามครูทวนซ้ำ การวาดภาพแต่ละหน้าต้องสัมพันธ์กับข้อความที่เขียน

ขั้นที่ 4 นักเรียนทำหนังสือเล่มใหญ่ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนฝึกอ่านออกเสียงและเข้าใจความหมายของคำและประโยคเรื่องที่อ่าน

กิจกรรมขั้นนี้ นักเรียนลอกข้อความจากแผนภูมิขั้นที่ 3 แล้วฝึกอ่านออกเสียงเพื่อช่วยกำหนดภาพและวาดภาพประกอบแผนภูมิครั้งละ 1 แผ่นตามลำดับเรื่องจนจบและเขียนชื่อสมาชิกกลุ่มในปกหลังพร้อมกับจัดทำรูปเล่มให้เรียบร้อยและนำเสนอผลงาน

ขั้นที่ 5 นักเรียนฝึกทักษะทางภาษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนเรียนรู้เรื่องหลักเกณฑ์ทางภาษา และทักษะการใช้ภาษาขั้นนี้ นักเรียนใช้หนังสือเล่มใหญ่ของกลุ่มเป็นแหล่งการเรียนรู้ตั้งแต่การใช้ประสบการณ์การจำคำ เรียนรู้สัญลักษณ์อักษรให้สัมพันธ์กับเสียงอักษรซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะภาษาไปสู่ทักษะการอ่าน การเขียนคำการเล่าเรื่องที่อ่านและฟังตลอดจนการเขียนเรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนภาษาไทยแบบมปภ. ที่ใช้หนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทวิธีการ

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนภาษาไทยแบบมปภ. ที่ใช้หนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทวิธีการมีขอบข่ายกิจกรรมแต่ละขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ครูอ่านเรื่องให้นักเรียนฟัง มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนเข้าใจ ความหมายโดยรวมของเรื่อง

กิจกรรมในขั้นนี้ครูเป็นผู้อ่านเรื่องให้นักเรียนฟังโดยใช้เทคนิคการอ่านเชิงเล่า เรื่องอย่างมีชีวิตชีวาจนจบเรื่อง แล้วแนะนำและนำอุปกรณ์ที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามหนังสือให้ นักเรียนดู แล้วสาธิตการทำสิ่งนั้นทีละขั้นอย่างช้าๆ และชัดเจน ในกรณีที่ไม่มีหนังสือครูก็สามารถ แนะนำอุปกรณ์ และสาธิตการทำสิ่งนั้นได้เลย

ขั้นนี้เป็นขั้นเตรียมความพร้อมการฟังและพูด เน้นการฝึกสมาธิการฟังเพื่อจับ ใจความเรื่องที่ฟัง การเคลื่อนสายตาจากซ้ายไปขวาซึ่งนักเรียนจะเกิดความเพลิดเพลินและได้รับการเพิ่ม พูนทักษะและประสบการณ์ทางภาษาโดยการฟัง

ขั้นที่ 2 นักเรียนเล่าเรื่องย้อนกลับ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนระลึก เรื่องที่ฟัง

กิจกรรมในขั้นนี้นักเรียนระลึกเรื่องด้วยการแนะนำอุปกรณ์ที่จะทำสิ่งนั้นมี อะไรบ้างและเล่าวิธีการทำสิ่งนั้นทีละขั้นอย่างชัดเจน ในกรณีที่นักเรียนเล่าไม่ได้ครูอาจใช้คำถาม กระตุ้นนักเรียนลองทำสิ่งนั้นทีละขั้นหรือทีละข้อจนเสร็จ จากนั้นก็ให้นักเรียนช่วยกันเก็บอุปกรณ์ และ ทำความสะอาดบริเวณนั้นให้เรียบร้อย

ขั้นที่ 3 ครูและนักเรียนเขียนเรื่องร่วมกัน มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียน รู้จักตัวอักษร วิธีเขียนตัวอักษรความสัมพันธ์ของเสียงกับตัวอักษร นักเรียนสื่อความหมายของภาษา พูดเป็นภาษาเขียน และนักเรียนแสดงความคิดสร้างสรรค์และใช้จินตนาการในการสื่อความหมาย

กิจกรรมในขั้นนี้ นักเรียนเป็นผู้บอกอุปกรณ์ที่ใช้ทำสิ่งนั้นพร้อมกับบอกวิธี การทำสิ่งนั้นๆ ทีละขั้นหรือทีละข้อให้ครูเขียนแผนภูมิ ครูควรทวนคำที่นักเรียนบอกขณะที่เขียนคำ การ เขียนไม่ควรบังแผนภูมิเพื่อให้นักเรียนเห็นลีลาการเขียนอักษรทีละตัวและเข้าใจความสัมพันธ์ของเสียง กับตัวอักษร ถ้านักเรียนจำเรื่องไม่ได้ควรกระตุ้นด้วยการใช้คำถาม

ขั้นที่ 4 นักเรียนทำหนังสือเล่มใหญ่ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนอ่านออก เสียงและเข้าใจความหมายของคำและประโยคเรื่องที่อ่าน

กิจกรรมขั้นนี้ นักเรียนลอกข้อความจากแผนภูมิขั้นที่ 3 แล้วฝึกอ่านออก เสียงเพื่อช่วยกำหนดภาพและวาดภาพประกอบแผนภูมิขั้นที่ 3 ทีละแผ่นตามลำดับขั้นจนจบเรื่องและ เขียนชื่อสมาชิกกลุ่มในปก พร้อมกับจัดทำรูปเล่มให้เรียบร้อยและนำเสนอผลงาน

ขั้นที่ 5 นักเรียนฝึกทักษะทางภาษา การดำเนินการเช่นเดียวกับการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยแบบมปภ. ที่ใช้หนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทจินตนาการ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยแบบมปภ. ที่ใช้หนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภท วิธีการกับประเภทจินตนาการมีความแตกต่างกันบ้างในขั้นที่ 1 และ 2

ประโยชน์ของการสอนภาษาไทยแบบมปภ.

การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยแบบมปภ. ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นการมีปฏิสัมพันธ์เพื่อการสื่อสารเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางภาษาอย่างเป็นธรรมชาติซึ่งเอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนี้

1. ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะทางภาษาอย่างเป็นธรรมชาติในลักษณะบูรณาการ เน้นความเข้าใจความหมายหรือความคิดรวบยอดของภาษาโดยรวมก่อนเข้าใจเสียงและสัญลักษณ์ซึ่งเป็นองค์ประกอบย่อยของภาษา
2. ผู้เรียนได้รับความสนุกสนานจากการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนทุกขั้นตอน ทำให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาไทย
3. ผู้เรียนมีโอกาสได้คุ้นเคยกับกระบวนการอ่านที่ถูกต้องและเหมาะสมกับการเรียนรู้ของมนุษย์ส่งผลให้เกิดนิสัยรักการอ่าน
4. ผู้เรียนมีโอกาสทำงานร่วมกัน ได้ฝึกฝนความเป็นประชาธิปไตย ความมีวินัยและความรับผิดชอบ
5. ผู้เรียนมีโอกาสแสดงความสามารถเฉพาะด้าน และเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้หลายรูปแบบ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การวาดภาพ การเขียนเรื่อง เป็นต้น
6. ผู้เรียนจะได้รับแบบอย่างที่ถูกต้องทางภาษาจากครู สามารถเรียนรู้ด้วยการเลียนแบบ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ทางภาษาขั้นพื้นฐาน
7. นักเรียนมีโอกาสได้รับการส่งเสริมให้กล้าแสดงออกทางภาษา สามารถลำดับความคิดใน การพูดและการเขียนได้ดี ใช้ภาษาได้หลากหลาย
8. ผู้เรียนมีโอกาสได้รับการซ่อมเสริมข้อบกพร่องทางภาษาในแต่ละองค์ประกอบย่อยได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในขั้นตอนที่ 5 ของกระบวนการเรียนการสอน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนภาษาไทยแบบมปภ.

จากการทดลองเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนภาษาไทยแบบมปภ. กับวิธีสอนปกติในระดับประถมศึกษา โดยผู้วิจัยเสนอตามทักษะทางภาษา คือ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียน ดังนี้

ทักษะการฟัง สมชาย กระจ่ายศรี (2536) ได้ทดลองเปรียบเทียบความสามารถในการใช้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนภาษาไทยแบบมปภ. มีความสามารถในการใช้ภาษาไทยในด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน และ

โดยรวมแตกต่างกันกับนักเรียนที่ได้รับการสอนวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการทดลองของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2537)

ทักษะการพูด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2537) ได้ประเมินความสามารถทางภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยวิธีสอนแบบมปภ. เปรียบเทียบกับนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนปกติ พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบมปภ. มีความสามารถทางภาษาสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนปกติ โดยเฉพาะสมรรถภาพทางด้านกรเขียนเรียงความ การพูด และการอ่านจับใจความ ซึ่งสอดคล้องกับผลการทดลองของสมชาย กระจายศรี (2536)

ทักษะการอ่าน ผลการทดลองของสุรศักดิ์ กาญจนการุณ (2531) พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบมปภ. มีความเข้าใจในการอ่านสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนปกติซึ่งสอดคล้องกับมัลลิกา ภักดีณรงค์, 2531; สุธามาต สันชลลาโพธิ์, 2531; นันทรัตน์ ชื่นชนม์, 2531; จรัสศรี กิจบัญญัติอนันต์, 2532; นฤมล กังวาลไกร, 2534; ชัญญา ไกรบุตร, 2535; สมชาย กระจายศรี, 2536 และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2537

ทักษะการเขียน ผลการทดลองของมัลลิกา ภักดีณรงค์ (2531) ที่พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบมปภ. มีความสามารถการเขียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนปกติซึ่งสอดคล้องกับสุธามาต สันชลลาโพธิ์, 2531; สุรศักดิ์ กาญจนการุณ, 2531; นฤมล กังวาลไกร, 2534; ชัญญา ไกรบุตร, 2535; สมชาย กระจายศรี, 2536 และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2537 แต่ผลการทดลองของจรัสศรี กิจบัญญัติอนันต์ (2532) กลับพบว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบมปภ. มีความสามารถการเขียนไม่แตกต่างกับนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนปกติ

นอกจากนี้ผลการวิจัยของนันทรัตน์ ชื่นชนม์ (2531) พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบมปภ. มีความคงทนในการจำสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนปกติ ซึ่งสอดคล้องกับสุธามาต สันชลลาโพธิ์, 2531 และสุรศักดิ์ กาญจนการุณ, 2531

นฤมล กังวาลไกร (2534) พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบมปภ. มีเจตคติต่อวิชาภาษาไทยดีกว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนปกติ ซึ่งสอดคล้องกับมัลลิกา ภักดีณรงค์ 2531 และจรัสศรี กิจบัญญัติอนันต์, 2532

ชัญญา ไกรบุตร (2535) ยังพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบมปภ. มีพฤติกรรมการกล้าแสดงออกในชั้นเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนปกติ

นอกจากนี้ มีงานวิจัยของแก้วตา ยศอิ (2536) ได้ศึกษาปัญหาในการสอนภาษาไทยแบบมปภ. แต่ละชั้น พบว่า

ชั้นที่ 1 ครูอ่านเล่าเรื่องให้นักเรียนฟัง ครูส่วนใหญ่พบปัญหา คือ ในขณะที่เด็กส่วนหนึ่งเข้าใจและจำเรื่องได้แล้ว เด็กอีกส่วนหนึ่งยังไม่เข้าใจ และจำเรื่องไม่ได้

ชั้นที่ 2 นักเรียนเล่าเรื่องย้อนกลับและแสดงบทบาทสมมติ ในการแสดงบทบาทสมมติ นักเรียนบางส่วนไม่กล้าแสดงออก ครูต้องให้นักเรียนทุกคนแสดงร่วมกัน เพื่อช่วยกระตุ้นนักเรียนที่ไม่กล้าแสดงออก และครูมีความคิดเห็นว่าการแสดงบทบาทสมมติทำให้เสียเวลามาก

ชั้นที่ 3 ครู และนักเรียนเขียนเรื่องร่วมกัน พบปัญหา คือ มีนักเรียนน้อยคนที่สามารถบอกข้อความให้ครูเขียนได้ นักเรียนแสดงอาการเบื่อในการบอกข้อความ และนักเรียนบอกเนื้อเรื่องแบบท่องจำ

ชั้นที่ 4 นักเรียนทำหนังสือเล่มใหญ่ โดยส่วนรวมไม่มีปัญหา แต่มีเพียงครูไม่มีเวลาในการเขียนแผนภูมิให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม และควบคุมดูแล ช่วยเหลือนักเรียนไม่ทั่วถึง

ชั้นที่ 5 นักเรียนฝึกทักษะทางภาษา พบปัญหา คือ ครูไม่สามารถคิดเกมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ไม่มีเวลาผลิตสื่อที่จะใช้เล่นเกม นักเรียนขาดหนังสือค้นคว้าเพิ่มเติม ในการทำงานของนักเรียนร่วมมือกันทำงานดี แต่ชั้นวางแผนยังขาดการปรึกษาหารือกัน แบ่งงานกันไม่ทั่วถึง

ครูมีความคิดเห็นว่าการสอนภาษาไทยแบบมปภ. เป็นการสอนที่ต้องใช้เวลาในการเตรียมการสอนมาก แต่ได้ผลคุ้มค่า เป็นการสอนที่ใช้หลักจิตวิทยาเป็นพื้นฐาน ทำให้นักเรียนกล้าพูดกล้าแสดงออกมากกว่าเมื่อเรียนภาษาไทยตามแนวอื่น นักเรียนรักการอ่านมากขึ้น และเป็นการสอนที่ให้นักเรียนได้ร่วมกิจกรรมทุกขั้นตอน ครูได้เสนอแนะว่าควรปรับปรุงเกี่ยวกับเอกสาร คู่มือต่างๆ ให้มีความชัดเจนเพื่อความเข้าใจของครูผู้สอน รวมทั้งเสนอให้มีการจัดทำแผนการสอน ผลิตสื่อสร้างเครื่องมือวัดผล

วจิ มูลหงษ์ (2539) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการสอนภาษาไทยแบบมปภ. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดน่าน พบว่า คู่มือครู ตำรา เอกสาร หนังสือเรียน อุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอกับจำนวนโรงเรียน และนักเรียน ครูไม่ได้รับการอบรมการสอนภาษาไทยแบบมปภ. ไม่มีความเข้าใจในเรื่องการเขียนแผนการสอนและการวัดผลประเมินผล ไม่มีเวลาในการเตรียมการสอน ขาดงบประมาณสนับสนุน การคมนาคมและการขนส่งวัสดุอุปกรณ์ไม่สะดวกเป็นปัญหาการสอนภาษาไทยแบบมปภ.

ตอนที่ 2 แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน และครูที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู

การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ นับเป็นคุณลักษณะที่ดีที่จะส่งเสริมให้ครูดำเนินงานในหน้าที่ครูอันจะมีผลต่อการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ และบรรลุผลสำเร็จได้เป็นอย่างดีตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ การที่ครูแต่ละคนประสบความสำเร็จในการสอนย่อมมีคุณลักษณะแตกต่างกัน ในการศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์จำแนกปัจจัยระหว่างโรงเรียนประถมศึกษาที่ประสบความสำเร็จ และไม่ประสบความสำเร็จในการสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา ซึ่งปัจจัยในโรงเรียนประถมศึกษาผู้วิจัยแบ่งเป็น

1. ปัจจัยด้านสภาพโรงเรียน และผู้บริหาร
2. ปัจจัยด้านตัวครู

1. ปัจจัยด้านสภาพโรงเรียน และผู้บริหาร

นอกจากตัวแปรเกี่ยวกับครูจะมีผลต่อประสิทธิภาพการสอนแล้ว สภาพโรงเรียน และผู้บริหาร ยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของครู เพราะถือว่าผู้บริหารเป็นจักรกลตัวสำคัญอีกตัวหนึ่งที่ก่อให้เกิดการปฏิบัติงานตามหน้าที่ในโรงเรียน

1.1 สภาพโรงเรียน

วิภา เกษรศิริเจริญ (2521) ได้ศึกษาประสิทธิภาพครูมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า ครูมัธยมศึกษาในกลุ่มโรงเรียนขนาดใหญ่มีประสิทธิภาพในการสอนสูงกว่ากลุ่มโรงเรียนรัฐบาลขนาดเล็ก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช (2537) ที่กล่าวว่า ปัจจัยส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ ได้แก่ ขนาดโรงเรียน และที่ตั้งของโรงเรียน แต่รัตน ตังศิริชัยพงษ์ (2532) กลับพบว่า ด้านประสิทธิภาพการสอนนั้น โรงเรียนขนาดเล็กมีประสิทธิภาพการสอนมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ และโรงเรียนขนาดกลางมีประสิทธิภาพการสอนมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ส่วนเขตที่ตั้งของโรงเรียนนั้น โรงเรียนในภาคกลางมีประสิทธิภาพการสอนมากกว่าโรงเรียนที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกรุงเทพมหานคร

ฉวีวรรณ จารุวัฒน์พันธ์ (2531) ได้ศึกษาองค์ประกอบปัญหา และอุปสรรคของการเรียนการสอนภาษาไทยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่าคุณภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยมีความแตกต่างกันตามสภาพของโรงเรียน

ศิริธร สุขไขใจ (2531) และ ประเสริฐ จำชีนวงศ์ (2534) พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ในการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหาร และครุเกิดจากการขาดงบประมาณ และผลการวิจัยของสุพรรณชัยอุปคำ (2536) พบว่า งบประมาณที่ทางโรงเรียนจัดสรรให้เพียงพอเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับการสอนภาษาไทยของครูดีเด่น

Schwille and Others (1986 อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534) กล่าวว่า ปัจจัยหนึ่งส่งผลต่อคุณภาพของโรงเรียนประถมศึกษา คือ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

1.2 สถานภาพส่วนตัว และประสบการณ์ในการบริหารของผู้บริหาร

ชวนชม สีตะพหล (2522 อ้างถึงในรัตนา ตั้งศิริชัยพงษ์, 2532) ได้ศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารที่เป็นเพศชาย และเพศหญิงของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และครู พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นเพศหญิงได้รับการยอมรับจากครูในด้านพฤติกรรมผู้นำ ความคิดริเริ่ม ด้านความละเอียดถี่ถ้วนในเรื่องต่างๆ ได้สูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นเพศชาย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2527) พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพสูง ผู้บริหารโรงเรียนจะมีประสบการณ์การบริหารมากกว่าผู้บริหารในโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวิสุทธิ ราตรี (2533) ที่พบว่า ประสบการณ์ในการบริหารเป็นปัจจัยด้านคุณลักษณะของผู้บริหารปัจจัยหนึ่งที่เอื้อต่อการพัฒนาที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของโรงเรียนในโครงการเพื่อสนับสนุนหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน

วาสนา เดชอุดม (2528) พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีวุฒิปริญญาตรีขึ้นไป บริหารงานวิชาการ งานบุคลากร งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้ดีกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิมัธยมศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ส่วนผู้บริหารโรงเรียนที่มีอายุต่ำกว่า 45 ปี สามารถบริหารงานวิชาการ งานธุรการและการเงิน และความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้ดีกว่าผู้บริหารที่มีอายุ 45 ปีขึ้นไป

1.3 บุคลิกภาพของผู้บริหาร

ผู้บริหารเป็นหลักที่สำคัญยิ่งต่อโรงเรียน ต่อครูอาจารย์ และต่อผลงานอันเป็นส่วนรวม คุณภาพและคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการจัดการศึกษาแต่ละแห่งเป็นอย่างมาก อรุณ รักรธรรม (2522 : 207) กล่าวว่า ในกระบวนการบริหารงานทุกอย่าง บุคลิกภาพของผู้นำจะเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร เพราะผู้บริหารที่มีบุคลิกภาพดี มีพฤติกรรมที่เหมาะสม การบริหารก็จะได้รับความร่วมมือจากผู้ร่วมงาน และงานประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี ในทางตรงกันข้ามถ้าบุคลิกภาพของผู้บริหารไม่ดีอาจก่อให้เกิดปัญหาในการบริหารงานได้ และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 4) ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพในการบริหารโรงเรียน คือ ความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนการสอน การบริหารโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติหลายอย่าง คือ ความรู้ความเข้าใจ มีทักษะ มีคุณธรรม และมีคุณลักษณะที่ดีของผู้บริหาร

จากผลการวิจัยของบุญมา กัมปนาทพงษ์ (2532) พบว่า บุคลิกภาพเป็นคุณลักษณะหนึ่งที่ทำให้การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษามีประสิทธิภาพสูงสุด และผลการวิจัยของ จูไรรัตน์ สุตรุ่ง (2538) พบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารเป็นตัวแปรหนึ่งขององค์ประกอบด้านผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียน นอกจากนี้ Harrell (1969) ได้ทำการวิจัยติดตามผลการออกไปทำงานของมหาบัณฑิตที่จบปริญญาโททางสาขาบริหารธุรกิจจากมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด ซึ่งออกไปทำงานในบริษัทธุรกิจใหญ่ๆ ผลการวิจัยพบว่า มหาบัณฑิตที่ประสบความสำเร็จ และไม่ประสบความสำเร็จในตำแหน่งผู้บริหารมีบุคลิกภาพต่างกัน

1.4 สมรรถภาพของผู้บริหาร

ในโรงเรียนบุคคลที่เป็นเพียงหลักที่จะทำการจัดการศึกษาประสบความสำเร็จเพียงใด นั้น ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน เพราะผู้บริหารโรงเรียนคือผู้นำของสถานศึกษา ซึ่งเป็นหลักสำคัญยิ่งต่อหน่วยงาน ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา คุณภาพและคุณลักษณะของผู้บริหารย่อมจะมีผลสะท้อนต่อวิถีปฏิบัติงาน และผลงานขององค์กรหรือหน่วยงานแต่ละแห่งเป็นอันมาก หน่วยงานหรือองค์กรใดก็ตาม หากมีผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณลักษณะเหมาะสมในการเป็นผู้นำที่ดี หน่วยงานนั้นก็จะมีความสำเร็จก้าวหน้า อันจะยังผลให้กิจการของหน่วยงานบรรลุเป้าประสงค์ที่วางไว้ (อรุณ รักรธรรม, 2517) การบริหารการศึกษาย่อมอยู่ในกฎเกณฑ์ดังกล่าวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งนี้ เพราะผู้บริหารทุกคนมีความสำคัญต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของการจัดการศึกษา เนื่องจากผู้บริหารเป็นตัวจักรสำคัญในการควบคุม กำกับ ดูแลการจัดการศึกษา โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับ

แนวนโยบายของผู้บริหารที่จัดวางไว้อย่างมีระบบ และสามารถควบคุมการปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ทรัพยากรการบริหาร อันได้แก่ คน เงิน วัสดุและการจัดการมาดำเนินให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารที่ดีควรใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการปฏิบัติงานด้วยความสุจริตและจริงใจ โดยปราศจากอคติ นั่นคือ สมรรถภาพของผู้บริหารที่มีคุณภาพย่อมทำให้เกิดประสิทธิภาพต่อการเรียนการสอนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Goldhemmer (1967) ที่กล่าวว่า คุณภาพของการศึกษาระดับประถมศึกษาขึ้นอยู่กับสมรรถภาพของผู้บริหาร ผู้บริหารเป็นเช่นไร โรงเรียนก็เป็นเช่นนั้น

1.5 ความเป็นผู้นำทางวิชาการ

ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้บังคับบัญชาสูงสุดของโรงเรียน จำเป็นต้องแสดงความเป็นผู้นำทางวิชาการของตนเองในการที่จะดำเนินภารกิจต่างๆ ของโรงเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด หากผู้บริหารโรงเรียนทำหน้าที่เพียงการบริหารแต่อย่างเดียวโรงเรียนก็คงบรรลุเป้าหมายได้ยากจึงจำเป็นที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องแสดงออกถึงพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของตนด้วย เพื่อกระตุ้นให้ครูพัฒนาคุณภาพในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ละม้าย จันพรม (2526 อ้างถึงใน อรรพรรณ แสงศศิธร, 2529) กล่าวว่า ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้โรงเรียนทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพก็คือ ครูใหญ่ซึ่งทำหน้าที่บริหารและบริการให้กิจการต่างๆ ในโรงเรียนดำเนินไปด้วยดี ภารกิจอย่างหนึ่งที่ครูใหญ่ควรกระทำ คือ เป็นผู้นำทางวิชาการในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ Krajewski, Martin and Walden (1983 : 78 - 79) ที่มองผู้บริหารโรงเรียน คือ ครูใหญ่ในฐานะของผู้นำทางวิชาการ โดยกล่าวว่า ครูใหญ่ หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำ หรือสมาชิกที่สำคัญที่สุดของโรงเรียน หน้าที่อันดับแรกของโรงเรียนประถมศึกษา คือ การจัดการเรียนการสอน และประสบการณ์เรียนรู้ให้นักเรียน ดังนั้นครูใหญ่ก็ควรเป็นผู้นำทางวิชาการของโรงเรียน ครูใหญ่ถือว่าเป็นบุคคลสำคัญสำหรับโปรแกรมการเรียนการสอน และเป็นหัวหน้าในการที่จะปรับปรุงการปฏิบัติงานของครู เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนส่วนใหญ่จะเกิดจากความคิดริเริ่มของครูใหญ่ ครูเองไม่ค่อยจะได้เริ่มโปรแกรมใหม่ๆ ด้วยตนเอง ส่วนมากจะหวังว่าครูใหญ่จะดำรงหน้าที่ในการเป็นผู้นำทางวิชาการ นอกจากนี้ Medwin (1982 : 105) กล่าวถึง ครูใหญ่ว่าจะต้องมีความสามารถ และต้องเรียนรู้ในการเป็นผู้นำทางวิชาการ ครูใหญ่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการเป็นผู้นำทางวิชาการได้ถึงแม้จะมีงานบริหารด้านอื่นมากมายก็ตาม

จากงานวิจัยของจันทรานี สงวนนาม (2533 : 316 - 322) พบ ผู้บริหารโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จมีพฤติกรรมด้านผู้นำทางวิชาการสูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับ Kijai (1984) และ Buzzzi (1991) ที่พบว่า องค์ประกอบความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพของโรงเรียนและเป็นตัวทำนายความมีประสิทธิภาพของ

โรงเรียน นอกจากนี้ Liu (1985) ก็พบว่า พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน มีความสัมพันธ์สูงกับความสำเร็จของโรงเรียน ส่วน Smith (1984) ก็พบว่า ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของการจัดระบบโรงเรียน

1.6 ความสามารถในการนิเทศ

การนิเทศจัดเป็นงานบริหารการศึกษาด้านหนึ่ง เนื่องจากการนิเทศเป็นการช่วยเหลือ ชี้แนะ และร่วมมือกับครู และบุคคลที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุง การสอนของครู และช่วยให้ครูได้ปฏิบัติงานเต็มศักยภาพ นับได้ว่าการนิเทศเป็นงานที่มีความสำคัญ งานหนึ่งของการจัดและบริหารโรงเรียน ดังนั้นผู้บริหารจึงมีความสำคัญต่อการนิเทศ เนื่องจากการนิเทศ เป็นงานของผู้บริหารโรงเรียน ในการบริหารงานนั้นผู้บริหารจะต้องพัฒนาครูควบคู่ไปด้วยเพื่อให้ครู สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้บริหารที่มีการนิเทศอยู่เสมอ กล่าวได้ว่า ผู้บริหารคนนั้น ทำงานได้อย่างสมบูรณ์ และการนิเทศในสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับทักษะ และ ความสามารถของผู้บริหารเป็นสำคัญ ผู้บริหารที่มีความสามารถในการนิเทศการจัดการศึกษาของ โรงเรียนนั้นก็จะมีคุณภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา ในทางตรงกันข้ามถ้าผู้บริหารไม่มี ความสามารถในการนิเทศ การจัดการศึกษาของโรงเรียนนั้นยากที่จะมีคุณภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ใน การจัดการศึกษาได้

ผลการวิจัยของบุษกร แซ่มักกติ (2530 : 2) พบว่า การเรียนการสอนภาษาไทยใน โรงเรียนประสบปัญหา ไม่สามารถบรรลุสัมฤทธิ์ผล เพราะการจัดการเรียนการสอนของแต่ละโรงเรียน แตกต่างกันในด้านการนิเทศการสอน นอกจากนี้จากการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ (2533) ได้ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า การนิเทศมีอิทธิพล ทางตรงต่อคุณภาพผลผลิตทางการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของจูไรรัตน์ สุธรรง (2538) ที่ พบว่า การนิเทศเป็นตัวแปรหนึ่งที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียน และจาก รายงานการดำเนินงานโครงการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยแบบมปภ. ปีงบประมาณ 2540 พบว่า การนิเทศ ติดตามผล และให้คำปรึกษาไม่ต่อเนื่อง เป็นปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอน ภาษาไทยแบบมปภ.

1.7 การสนับสนุน และเจตคติต่อการสอนภาษาไทยแบบมปภ. ของผู้บริหาร

เป็นที่ตระหนักกันทั่วไปว่า กิจกรรมงานขององค์กรใดๆ ก็ตามจะประสบความสำเร็จ หรือมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการบริหาร หรือการจัดการของผู้นำในองค์กร นั้นๆ เป็นสำคัญ ในระบบโรงเรียน กล่าวได้ว่า ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการโรงเรียนเป็น

ผู้ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ควบคุม ดูแล และบังคับบัญชากิจการต่างๆ ในโรงเรียนให้เป็นไปตาม จุดมุ่งหมายของการศึกษา (พนัส หันนาคินทร์, 2520) ซึ่งสอดคล้องกับบุญทรง สังข์ทอง (2536) ที่กล่าวว่า การบริหาร และการจัดการของโรงเรียน เป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อการปฏิบัติงานของครู หรืออีกนัยหนึ่ง การบริหารโรงเรียนถือเป็นสิ่งที่จะช่วยสนับสนุน หรือเป็นอุปสรรคต่อการสอนของครู ตลอดจนกระบวนการเรียนรู้อื่นๆ ที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียน กิติมา ปรีดิติก (2529) กล่าวว่า การจัดการศึกษาตามแนวทางที่สังคมมุ่งหวังจะประสบความสำเร็จมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียนนั้นๆ เป็นสำคัญ เพราะบทบาทของผู้บริหารมีผลต่อความสำเร็จ และ ประสิทธิภาพของงานอย่างยิ่ง

สนอง เครือมาก (2534) ได้กล่าวถึงบทบาทหนึ่งของผู้บริหารโรงเรียนต่อการดำเนินการ กิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพนั้น คือ ผู้บริหารจะต้องสนับสนุนส่งเสริมให้คำปรึกษา และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานทุกๆ ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช (2539) ที่กล่าวว่า การสนับสนุนการเรียนการสอนของผู้บริหารเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญยิ่ง เนื่องจาก ผู้บริหารมีหน้าที่ และความรับผิดชอบทั้งในการกำหนดนโยบาย การประสานงานให้นโยบายประสบความสำเร็จ การดูแล และพัฒนาครู เพื่อให้การเรียนการสอนมีคุณภาพ ความสำคัญของผู้บริหารในการเรียนการสอนจึงอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของผู้บริหารโรงเรียน และความสำเร็จของครูจึงอยู่ภายใต้ ความสำเร็จในการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน แต่การที่ผู้บริหารจะสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน นั้น แสดงว่าผู้บริหารจะต้องมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้น เช่น เห็นว่าการสอนภาษาไทยแบบมปภ. ทำให้นักเรียนกล้าแสดงออก มีนิสัยรักการอ่าน มีความกระตือรือร้น และสนุกสนานในการเรียน ผู้บริหารก็จะสนับสนุนการสอนภาษาไทยแบบมปภ. ในทางตรงกันข้ามหากผู้บริหารเห็นว่าการสอนภาษาไทยแบบมปภ. เป็นวิธีสอนไม่ดีเพิ่มภาระให้กับครูก็จะไม่สนับสนุนสอดคล้องมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช (2539) ที่ว่า การขาดการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอน เป็นปัญหาที่อาจ จะเกิดขึ้นจากตัวผู้บริหาร เนื่องจากผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญ การขาดความรู้ และสนใจในภารกิจ ด้านอื่นมากกว่า

Krajewski and Zintgraff (1977 : 26 - 27) กล่าวว่าเมื่อมีการนำนวัตกรรมมาใช้ สิ่งที่น่าสนใจส่วนมากมักจะสนใจ เรื่อง การสนับสนุนส่งเสริมการใช้นวัตกรรมการเรียนการสอน ในโรงเรียนว่าเป็นตัวแปรสำคัญ คือ ตัวครูใหญ่ในโรงเรียนซึ่งถือว่าเป็นผู้ทำให้มีการเริ่มต้นใช้เครื่องมือต่างๆ เอื้อจิต ล้อบุรณะ (2519) ให้ความเห็นว่า การใช้นวัตกรรมทางการศึกษาขึ้นอยู่กับ การสนับสนุน ของผู้บริหารสถาบัน ระบบการบริหารภายในสถาบันต้องเอื้ออำนวยต่อการใช้นวัตกรรม และ งบประมาณที่จะใช้ จากรายงานการประเมินโครงการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยแบบมปภ. ของ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542) ที่ศึกษาเป็นกรณีศึกษา พบว่า การสนับสนุน และเจตคติต่อการสอนภาษาไทยแบบมปภ. ของผู้บริหาร เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสอนภาษาไทยแบบมปภ. ผลการวิจัยของจินดา อาจินสมาจาร (2522) พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญของจริยธรรม และไม่สนับสนุนในด้านงบประมาณ ทำให้เป็นปัญหาในการสอนจริยธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 ในเขตการศึกษา 2 และผลการวิจัยของเกษมสุข ศรีชนะ (2534) พบว่า การสนับสนุนด้านการเงิน วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ และข้อเสนอแนะต่างๆ เป็นตัวแปรหนึ่งของปัจจัยด้านผู้บริหารโรงเรียนที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประชาธิปไตยดีเด่นตามการรับรู้ของผู้บริหาร และครู นอกจากนี้จากรายงานผลการวิจัยของ Purdy (1973) พบว่าองค์ประกอบที่ทำให้ครูนำนวัตกรรมการเรียนการสอนไปใช้ คือ แนวนโยบายของผู้บริหาร การให้อิสระ และอำนาจแก่ครูในการทดลองใช้นวัตกรรมของสถาบัน การอำนวยความสะดวกในการให้การช่วยเหลือในเรื่องการเงิน อุปกรณ์ และผู้เชี่ยวชาญ

2. ปัจจัยด้านตัวครู

2.1 สถานภาพส่วนตัว และประสบการณ์ในการสอน

ธำรง บัวศรี (2511) ได้กล่าวว่า ครูจะทำงานได้ผลดีหรือไม่ดี ย่อมขึ้นอยู่กับตัวประกอบหลายๆ อย่าง เช่น ชั่วโมงการทำงาน วุฒิของครู ประสบการณ์ของครู สวัสดิการและภาระการทำงานของครู การวิจัยครั้งนี้จึงพิจารณาจากเพศครู อายุของครู วุฒิการศึกษาของครู รายได้ของครู ภาระงาน ประสบการณ์ในการสอนภาษาไทยแบบมปภ. จำนวนครั้งที่ได้รับการนิเทศเกี่ยวกับการสอนภาษาไทยแบบมปภ. จำนวนครั้งที่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการสอนภาษาไทยแบบมปภ. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนภาษาไทยแบบมปภ. และความเพียงพอของสื่อการเรียนการสอน

จากผลการวิจัยของไพรวลัย พิทักษ์สาธิต (2522) พบว่า อายุครู ประสบการณ์ (จำนวนปี) ในการสอน ความรักอาชีพครู มีความสัมพันธ์กับผลประเมินประสิทธิภาพการสอนโดยครูประเมินตนเอง ศรีสมร พุ่มสะอาด (2533) พบว่า ครูชายมีแนวโน้มมากกว่าครูหญิงที่ทำให้ครูประถมศึกษาที่มีคุณภาพต่ำ สมชาติ ทศแย้ม (2522) พบว่า วุฒิของครูมีผลต่อพฤติกรรมการสอน วันทนี ชูศิลป์ (2522) พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไปมีความสามารถสูงกว่าครูที่สอนต่ำกว่าช่วงนี้ เสงว ชื่นประโคน (2528) พบว่า สถานภาพส่วนตัว มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการทำงานของครูในโรงเรียนโครงการโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทตามการรับรู้ของครู ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สอดคล้องกับภัทรา จินดาศรี (2529) ที่พบว่า สถานภาพส่วนตัวของครูเป็นตัวประกอบหนึ่งของประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์ในโรงเรียน

มัธยมศึกษา ตามการประเมินของครุคณิศาสตร์และนักเรียน และประโยชน์ คุปต์กาญจนากุล (2531) พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลเชิงสาเหตุต่อประสิทธิภาพการสอนทางอ้อมของอาจารย์ในวิทยาลัยครู ได้แก่ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2533) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลผลิตของโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพผลผลิตทางการศึกษา ได้แก่ จำนวนครั้งต่อปีที่ผู้บริหารได้ดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน และผลการวิจัยของฉวีวรรณ จารุวัฒนพันธ์ (2531) พบว่า ครูภาษาไทยส่วนใหญ่ต้องการการนิเทศเกี่ยวกับการสอนภาษาไทยให้มากขึ้น นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ยังชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบทางด้านการเรียนการสอน ที่ส่งผลต่อคุณภาพผลผลิตของโรงเรียน ประกอบด้วย ภูมิหลังของครูด้านเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษา ประสบการณ์ด้านการสอน และความเพียงพอของอุปกรณ์การเรียนการสอน และศิพร พจนายน (2536) พบว่า ปัญหาการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราช คือ สื่อและวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน

จากผลการวิจัยของสมาน พูแสง (2524) พบว่า ครูที่เข้ารับการอบรมมีสมรรถภาพในการปฏิบัติงานสูงกว่าครูที่ไม่ได้เข้ารับการอบรม และปริญญา ณ วันจันทร์ (2536) กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของครูที่มีประสิทธิภาพในการทำงาน คือ การได้รับการอบรม กล่าวคือ ครูได้รับการอบรมมากเท่าใดก็จะทำให้มีความรู้ทางเทคนิคการสอนเพิ่มขึ้นเท่านั้น

สุพรรณ ชัยอุปคำ (2536) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสอนภาษาไทยของครูดีเด่น พบว่า มี 7 ปัจจัย ได้แก่ ลักษณะของตัวครู ผู้บริหารให้ความสำคัญแก่งานวิชาการ ให้ขวัญและกำลังใจ ตัวนักเรียนให้ความร่วมมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอน ครอบครัวของครู ภาษาไทยดีเด่นส่วนใหญ่มีฐานะเศรษฐกิจดี และสมาชิกในครอบครัวช่วยเหลือสนับสนุนการเรียนการสอนโดยทางอ้อม งบประมาณที่ทางโรงเรียนจัดสรรให้เพียงพอ

จุไรรัตน์ สุตรุ่ง (2538) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียน ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ องค์ประกอบด้านสภาพทั่วไปของโรงเรียน องค์ประกอบด้านผู้บริหาร องค์ประกอบด้านครู ซึ่งประกอบด้วย วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการสอน ทักษะติดต่อวิชาชีพ การได้รับการอบรม ความรู้เรื่องหลักสูตรและการสอน การจัดการเรียนการสอน การใช้เวลาของครู และความร่วมมือของครู

จากรายงานการประเมินโครงการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยแบบมปภ. ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542) ที่ศึกษาเป็นกรณีศึกษา พบว่า สื่อการเรียนการสอน และภูมิหลังของครูโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสอนภาษาไทยแบบมปภ.

2.2 บุคลิกภาพของครู

สิ่งที่มีความสำคัญต่อประสิทธิภาพในการสอนอีกประการหนึ่ง คือ บุคลิกภาพของครู ดังที่สุชาติ รัตนกุล (2525 : 558) ได้กล่าวว่า บุคลิกภาพของครูเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพในการสอน ครูที่มีบุคลิกภาพดีมีส่วนช่วยให้นักเรียนเกิดความสนใจที่เรียนเพิ่มขึ้น มีส่วนช่วยจัดปัญหาการควบคุมชั้นเรียน และเสริมสร้างบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนและนักเรียนส่วนใหญ่จะยอมรับครูที่มีบุคลิกภาพดีกว่าครูที่มีบุคลิกภาพไม่ดี วิทร วิภักษ์ (2517 : 1) กล่าวว่า “ผู้ที่ทำหน้าที่ครู นอกจากจะต้องมีวิชาความรู้ทางด้านวิทยาการแล้ว ครูจะต้องมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมในการเป็นครูด้วย” และ Stedolsky (1984) ได้กล่าวว่าพฤติกรรมการสอนของครูที่ใช้ในการศึกษา หรือประเมินประสิทธิภาพการสอนนั้นควรประกอบด้วยบุคลิกภาพของครู ความรู้ในเนื้อหาวิชาที่ทำการสอน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน การปรับวิธีการสอนให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ประสิทธิภาพในการสื่อสาร และองค์ประกอบอื่นทางด้านวิชา

จากผลการวิจัยถึงประสิทธิภาพการสอนระดับอุดมศึกษาในสี่สาขาของจินตนา มาพวง (2520); จริยา สิงคินา (2520); ชาดา บัวแสง (2520) และลัดดาวัลย์ ชมมณฑา (2520) พบว่า ตัวประกอบที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของการสอน คือ ตัวประกอบด้านบุคลิกลักษณะอาจารย์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Romine (1974 อ้างถึงใน ภัทรา จินดาศรี, 2529) ที่พบว่า บุคลิกภาพของครูเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีต่อประสิทธิภาพการสอน ภัทรา จินดาศรี (2529) และเชวง ชื่นประโคน (2528) ก็พบว่า บุคลิกภาพของครูเป็นตัวแปรหนึ่งที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอน นอกจากนี้ ประโยชน์ คุปต์กาญจนกุล (2531) พบว่า ลักษณะของอาจารย์มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุทางตรงต่อประสิทธิภาพการสอนทางตรง สุพรรณ ชัยอุปคำ (2536) พบว่า ลักษณะของครูเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับการสอนภาษาไทยของครูดีเด่น และจากรายงานการประเมินโครงการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยแบบมปภ. ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542) ที่ศึกษาเป็นกรณีศึกษา พบว่า บุคลิกภาพของครู เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสอนภาษาไทยแบบมปภ.

2.3 ทักษะการติดต่อวิชาชีพ

การที่บุคคลแต่ละคนจะประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่ง บุคคลนั้นจะต้องมีทักษะความรู้ และมีทัศนคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพนั้นๆ เนื่องจากทัศนคติที่มีต่อวิชาชีพเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้บุคคลปฏิบัติหน้าที่ และภารกิจในอาชีพนั้นๆ ให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยหรือในทางตรงกันข้ามอาจประสบความล้มเหลวก็ได้ (สวัสดี ประทุมราช และสุภาพ วาดเขียน, 2525) สำหรับครูนั้นทัศนคติต่ออาชีพครูเป็นสิ่งสำคัญเช่นเดียวกัน เพราะถ้าครูมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู ทำให้ครูทำงานด้วยความพอใจ สมครใจ มุ่งหวังให้งานที่ทำประสบผลสำเร็จ และมีความภูมิใจ ในทางตรงกันข้ามหากว่าครูมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาชีพครูแล้ว ก็ย่อมไม่มีความพอใจ ในการที่จะประกอบอาชีพ ทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างไร้ประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของจูลีไรต์ สูดรุ่ง (2538) พบว่า เจตคติต่อวิชาชีพเป็นตัวแปรหนึ่งที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ การดำเนินงานวิชาการในโรงเรียน

2.4 ทัศนคติของครูต่อนักเรียน

ทัศนคติของครูต่อนักเรียน เป็นตัวแปรหนึ่งในองค์ประกอบด้านตัวครูที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอน ทั้งนี้เพราะหากครูที่มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน จะแสดงท่าทีต่อเด็กในลักษณะของความพึงพอใจ เห็นด้วย รักและชอบเด็ก ทำให้ครูชอบ สนุกสนาน และเพลิดเพลินกับงานสอน ครูอยากเข้าใกล้เด็กและชอบพูดคุยกับเด็ก เด็กกับครูเข้ากันได้ดี บรรยากาศภายในห้องเรียนขณะที่ครูสอนมีความสุขสนุกสนาน ร่วมมือร่วมใจกัน เด็กมีอิสระเสรีในการพูด และการกระทำภายในขอบเขตของระเบียบวินัยไม่เข้มงวดกวดขัน หรือจริงจังเกินไป ทั้งครูและเด็กให้ความเคารพในสิทธิเสรี และสมรรถภาพซึ่งกันและกัน ส่วนครูที่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อนักเรียน จะแสดงท่าทีในลักษณะของความไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วย หรือไม่ชอบเด็ก ความรู้สึกเช่นนี้ทำให้ครูไม่ชอบงานในหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวิท ธิภักดิ์ (2517 : 1) กล่าวว่า ผู้ที่ทำหน้าที่ผู้สอน นอกจากจะต้องมีวิชาความรู้ทางด้านวิชาการแล้วยังต้องมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมในการเป็นครูด้วย ได้แก่ การมีทัศนคติที่ดีต่อผู้เรียน ต่ออาชีพ เป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อผู้เรียน

จากผลการวิจัยของลัดดาวัลย์ ชมมณฑา (2520 : 74) และชาติ บัวแสง (2520 : 110) พบว่า ตัวประกอบที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนระดับอุดมศึกษาตัวประกอบหนึ่ง คือ ทัศนคติของอาจารย์ต่อนิสิต นอกจากนี้ประโยชน์ คุปต์กาญจนากุล (2531) พบว่า เจตคติต่อนักศึกษาเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลเชิงสาเหตุต่อประสิทธิภาพการสอนทางตรงของอาจารย์ในวิทยาลัยครู

2.5 ทักษะคิดต่อวิชาภาษาไทย

ทักษะคิดมีบทบาทในการเรียนการสอน เนื่องจากทักษะคิดเป็นเรื่องเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด คนเราคิดอย่างไรมักจะทำอย่างนั้น กล่าวคือ หากครุมีความคิด ความเชื่อว่าวิชาภาษาไทยที่ตนรับผิดชอบในการสอนสำคัญ มีคุณค่า มีประโยชน์ รู้สึกนิยมชมชอบในวิชานั้น จะมีพฤติกรรมแสดงออกไปในทางบวกกับวิชา จะใส่ใจทุ่มเทให้การสอนวิชานั้นอย่างเต็มที่ ทำให้การสอนวิชานั้นประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับวจินทร อินทะไชย์ (2541) ที่กล่าวว่า จากพฤติกรรมที่ใส่ใจทุ่มเทให้การสอนอย่างเต็มที่ของครูที่มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาที่สอน ทำให้การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ครูจึงมักประสบความสำเร็จในการสอนมากกว่าครูที่มีทัศนคติต่อวิชาที่สอนในระดับต่ำหรือมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาที่สอน

จากที่กล่าวมานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Nunnally (1985 : 300 - 301) ที่ว่าทัศนคติเป็นสภาพการณ์ทางจิตที่มีอิทธิพลต่อการคิด และการกระทำของบุคคลเป็นอันมาก ทัศนคติที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลแล้วจะแสดงออกมาทางพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคล การแสดงออกแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ การแสดงออกมาในลักษณะพึงพอใจ ชอบ ถ้าบุคคลมีทัศนคติแบบนี้ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้ว ก็จะทำให้คนอยากปฏิบัติ อยากได้ อยากเข้าใกล้สิ่งนั้น ถือเป็นทัศนคติเชิงบวก และการแสดงออกมาในลักษณะไม่พึงพอใจ ไม่ชอบ ถ้าบุคคลมีทัศนคติแบบนี้ต่อสิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่งก็จะทำให้คนเบื่อหน่าย ซิงซัง อยากหนีให้ห่างจากสิ่งนั้น ถือเป็นทัศนคติเชิงลบ ด้วยเหตุผลดังกล่าวทัศนคติกับพฤติกรรมจึงควบคู่กันไปเสมอ ถ้าบุคคลมีทัศนคติดีพฤติกรรมที่แสดงออกมาก็จะดีเช่นกัน ในทางตรงข้ามถ้าบุคคลมีทัศนคติไม่ดี พฤติกรรมที่แสดงออกมาก็ย่อมไปในทางที่ไม่ดี ดังนั้นพฤติกรรมการสอนที่ดีมีประสิทธิภาพของครู จึงเป็นการแสดงออกมาจากการมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาที่ตนสอน และเมื่อครูแสดงพฤติกรรมการสอนที่ดีมีประสิทธิภาพ ครูย่อมมีโอกาสประสบความสำเร็จในการสอนสูง นอกจากนี้การที่ครูได้สอนในวิชาที่ตนนิยมชมชอบ คิดว่าเป็นวิชาที่มีประโยชน์ มีความสำคัญครูจะมีความสุขกับการทำงาน

2.6 เจตคติต่อการสอนภาษาไทยแบบมปภ. ของครู

การยอมรับนวัตกรรมนับได้ว่าเป็นเรื่องของบุคคลแต่ละคน หรือขึ้นอยู่กับตัวบุคคลนั้นนั่นเอง กล่าวคือการทำบุคคลจะยอมรับนวัตกรรมใด แบบไหน มีปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบอยู่ในตัวบุคคล จากการศึกษาของสไปเซอร์ (2516) พบว่า เจตคติต่อนวัตกรรมนั้นเป็นปัจจัยในตัวบุคคลที่สำคัญที่สุด ซึ่งจะมีผลต่อการทำให้นวัตกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายๆ อย่างแพร่หลาย ไม่ได้รับความสนใจหรือถูกต่อต้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Roger (1957) ที่ศึกษาในเรื่องการยอมรับนวัตกรรมมากคนหนึ่ง ยืนยันได้ว่าเจตคติที่มีต่อนวัตกรรมมีความสัมพันธ์ต่อการนำนวัตกรรมไปปฏิบัติ

นักจิตวิทยาส่วนใหญ่เห็นพ้องกันว่าเจตคติสามารถใช้ทำนายการปฏิบัติหรือพฤติกรรมได้ (Fishbein and Ajzan, 1975 ; 5 - 9) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของรวีวรรณ อังคนุรักษ์พันธุ์ (2533) ที่กล่าวว่าเจตคติเป็นสภาวะทางจิตใจที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึก ความคิด และเป็นตัวกำหนดแนวทางในการแสดงออกของพฤติกรรม จากผลการวิจัยของวรุ ชุกิตติกุล (2524) พบว่า เหตุผลสำคัญที่ครูประจำการใช้หลักสูตรการเรียนการสอน คือ เพราะเห็นว่าเป็นผลดีต่อการเรียนรู้ของนักเรียน มีความสามารถในการใช้หลักสูตรการเรียนการสอน และหลักสูตรกำหนดให้ใช้

เนื่องจากเจตคติในการสอนเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการสอน หากครูมีเจตคติที่ดีต่อการสอนภาษาไทยแบบมปภ. จะทำให้ผู้สอนเกิดความชอบ ความตั้งใจ และทุ่มเทความสามารถอย่างเต็มที่ขณะสอน ในทางตรงกันข้ามหากครูมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการสอนภาษาไทยแบบมปภ. เป็นเหตุให้ผู้สอนเกิดความท้อแท้ เบื่อหน่าย ขาดความเอาใจใส่การสอน มีความประพฤติกกรรมที่ไม่เหมาะสม ส่งผลให้ไม่ประสบความสำเร็จในการสอน ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการประเมินโครงการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยแบบมปภ. ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542) ที่ศึกษาเป็นกรณีศึกษา พบว่า เจตคติต่อการสอนภาษาไทยแบบมปภ. ของครู เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสอนภาษาไทยแบบมปภ.

2.7 ขวัญและความพึงพอใจในการทำงาน

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูโดยตรง เพราะไม่ว่าครูจะมีความรู้ความสามารถ หรือมีความรับผิดชอบสูงเพียงใดก็ตาม ถ้าไม่พึงพอใจในการทำงานย่อมทำให้ขาดความตั้งใจและความเอาใจใส่ต่องาน ปฏิบัติหน้าที่เฉื่อยชา งานมีประสิทธิภาพต่ำ แต่ถ้าครูมีความพึงพอใจในงานของตนก็จะอุทิศทั้งกายและใจให้กับงาน ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจและขยันขันแข็ง ซึ่งสอดคล้องกับ Straus and Sayles (1960) และ Schug (1983) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกพอใจในงานที่ทำ และเต็มใจที่ปฏิบัติงานนั้นให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ คนจะรู้สึกพอใจในงานที่เมื่อทำงานนั้นให้ผลประโยชน์ตอบแทน ทั้งด้านวัตถุและจิตใจ ซึ่งสามารถสนองความต้องการพื้นฐานได้ ส่วน Belasco and Alluto (1972) เสนอว่าความพึงพอใจในงานเป็นผลของทัศนคติที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของงาน เช่น ลักษณะงาน สภาพแวดล้อมในการทำงาน ถ้าบุคคลมีความพึงพอใจในการทำงานดีเขาจะมีขวัญดี

จากผลการวิจัยของเอนก หิรัญ (2521) พบว่า สวัสดิการของบุคลากรครูไม่เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจ ทำให้การปฏิบัติงานของครูขาดประสิทธิภาพ เสงว ชื่นประโคน (2528) พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการทำงานของครู ได้แก่ ขวัญและความพึงพอใจในการ

ทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับประดิษฐ์ จิระเดชอำไพ (2530) และจันทร์านิ สงวนนาม (2532) พบว่า ความพึงพอใจในการทำงานมีสัมพันธ์กับความสำเร็จของโรงเรียนประถมศึกษา นอกจากนี้ยุพิน จายะภูมิ (2533) พบว่า สิ่งที่ช่วยส่งเสริมการปฏิบัติงานของครู คือ การที่ผู้บริหารสร้างเสริมขวัญ และกำลังใจให้กับครู

2.8 ความสามารถในการสอน

ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนมีคุณภาพหรือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพด้านทักษะ หรือการสอนของครูเป็นสำคัญ เนื่องจากงานของครู คือการสอนหรือ การให้ความรู้แก่นักเรียน ซึ่งเป็นงานที่ยากและซับซ้อน เพราะจะต้องคิดค้น แสวงหากลวิธีต่างๆ มาใช้ ในการถ่ายทอด กระตุ้น ยั่วยุ และแนะแนวทางให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ พึงประสงค์ให้จงได้ ภาระหน้าที่ของครูจึงมีอยู่หลายด้านด้วยกัน ทั้งที่เกี่ยวข้องโดยตรงและโดยอ้อมต่อนักเรียนและสังคม ในจำนวนประเภทต่างๆ งานสอนนั้นว่ามีความสำคัญที่สุด และถือเป็นภารกิจหลักของครู (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช, 2526) กมล สุดประเสริฐ และคณะ (2523) กล่าวว่า ครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งสำหรับการศึกษาระดับประถมศึกษา การที่จะให้นักเรียนได้เกิดการเรียน รู้โดยเปลี่ยนพฤติกรรมไปสู่จุดประสงค์ที่หลักสูตรกำหนดไว้ นั้นต้องอาศัยกระบวนการเรียนของนักเรียน และกระบวนการสอนของครูที่มีประสิทธิภาพ การที่ครูประถมศึกษาจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ และแสดง บทบาทด้านการสอนให้บรรลุเป้าหมายได้ก็ต่อเมื่อครูประถมศึกษามีความรู้ที่จำเป็น มีทักษะ และความสามารถอย่างเพียงพอเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรประถมศึกษา หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือการเรียนการสอนจะบรรลุเป้าหมายตาม เจตนารมณ์ของหลักสูตรได้ ครูจะต้องมีสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอนนั่นเอง ครูที่ประสบความสำเร็จ ในด้านการสอนย่อมขึ้นอยู่กับการฝึกฝนตนเองให้มีความรู้ ความสามารถในการจัดการสอน และมี คุณสมบัติหลายๆ ด้าน เช่น มีความรู้ด้านวิชาการเป็นอย่างดีมีความสามารถในการถ่ายทอดและการ ตัดสินใจ การจัดการกระบวนการเรียนการสอน การเลือกและใช้สื่อ การวัดและประเมินผลตลอดจนมีความ รู้เกี่ยวกับผู้เรียน เพราะสมรรถภาพของครูเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ครูเกิดความมั่นใจ และปฏิบัติการ สอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สาโรช บัวศรี (2521 อ้างถึงใน เทพี ไวประดับ, 2533) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับ สมรรถภาพของครูในส่วนสมรรถภาพด้านการสอนว่า ครูจะต้องสามารถทำการสอนได้เป็นอย่างดีโดย รู้จักใช้หลักจิตวิทยาแห่งการเรียนรู้ ใช้หลักการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็ก วางแผนสำหรับการ สอนได้อย่างละเอียดถี่ถ้วน ใช้วิธีสอนแบบต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม ใช้วิธีการวัดผลได้อย่างถูกต้อง ใช้ แบบทดสอบต่างๆ ให้เกิดประโยชน์ในการเรียนการสอน การปกครองชั้นเรียน และการบริหารงานของ

ชั้นได้อย่างราบรื่น ตลอดจนปฏิบัติงานธุรการต่างๆ ของโรงเรียนได้ตามที่เหมาะสม จรุงญ คุณมี (2521 : 3) กล่าวว่า ครูที่มีประสิทธิภาพในการสอนต้องเตรียมการสอนเป็น และเตรียมการสอนทุกครั้ง เข้าใจจุดมุ่งหมายของการศึกษา จุดมุ่งหมายของวิชาที่สอนอย่างแท้จริง ใช้วิธีสอนหลายๆ วิธี ได้เหมาะสม ผลิต่ออุปกรณ์การสอน เหมาะสมกับบทเรียน เข้าใจจิตวิทยาการเรียนรู้และพัฒนาการของนักเรียน ตลอดจนความแตกต่างระหว่างบุคคล มีความสามารถในการเป็นผู้นำในชั้นเรียน แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ ปรับปรุงหลักสูตรและตำราเรียน สามารถวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน

จากรายงานการประเมินโครงการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยแบบมปภ. ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542) ที่ศึกษาเป็นกรณีศึกษา พบว่า ความสามารถในการสอนภาษาไทยแบบมปภ. เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสอนภาษาไทยแบบมปภ. ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Kennedy (1978) ที่พบว่า สมรรถภาพที่ทำให้ครูประถมศึกษาประสบความสำเร็จในการสอน ประกอบด้วย บุคลิกภาพด้านการสอน อุดมการณ์ในอาชีพครู ความสามารถในการสอน และความเสียสละ

2.9 ความสามารถด้านวิชาการ

Grush and Costin (1975 : 64) กล่าวว่า ครูที่มีประสิทธิภาพในการสอนนั้นจะต้องมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นอย่างดี และสนใจที่จะศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับ Shulman (1987) ก็กล่าวว่า การปฏิบัติหน้าที่ให้ดีและประสบผลสำเร็จในการเป็นครูผู้สอนนั้น ครูจะต้องเป็นคนที่มีความรู้และความสามารถพื้นฐานในเนื้อหาสาระในศาสตร์ของวิชาที่สอน วิธีการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ หลักสูตรที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียนได้ถูกทาง ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติ และพัฒนาการของผู้เรียนตลอดจนความแตกต่างระหว่างบุคคล บริบทของการจัดการศึกษา และเป้าหมายและปรัชญาการศึกษา และอัจนรา ชิวพันธ์ (2531) ได้กล่าวว่า ครูภาษาไทยที่ดีควรมีความสามารถด้านวิชาการ ซึ่งประกอบด้วยลักษณะต่างๆ คือ มีความรู้พื้นฐานทางด้านภาษาไทยเป็นอย่างดี มีความรู้ทั่วไปที่จะนำมาใช้สัมพันธ์ในการสอน มีนิสัยรักการอ่าน และความเป็นผู้นำในการอนุรักษ์ภาษาไทย

จากแนวคิดของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2539) กล่าวว่า ครูที่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติการสอน จะต้องมีความสามารถในด้านวิชาการ นอกจากนี้จากการวิจัยของพรพิมล เพ็งศรีทอง (2515) พบว่า ครูที่ประสบผลสำเร็จในการสอน ประกอบด้วยความสามารถในด้านวิชาการ การปกครอง และการอบรมสั่งสอน ไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน (2523 : 18) พบว่า ลักษณะของอาจารย์

ผู้สอนในวิชาที่นิสิตประสบความสำเร็จในการเรียนประการหนึ่งคือ อาจารย์ผู้สอนมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นอย่างดี

2.10 การรับรู้ความสามารถของตนเอง

การที่บุคคลจะกระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งได้สำเร็จหรือไม่ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถ และทักษะที่บุคคลมีอยู่เพียงเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับความคิดที่บุคคลมีต่อตนเอง มีความสามารถหรือไม่มีความสามารถในการกระทำดังกล่าว หากแท้จริงแล้วบุคคลมีความสามารถ มีทักษะแต่กลับว่าตนเองไม่มีความสามารถก็จะไม่สามารถประสบความสำเร็จในการทำงานได้ (Bandura, 1977)

เนื่องจากการรับรู้ความสามารถของตนส่งผลต่อความตั้งใจ การใช้ความพยายามอันจะนำไปสู่การประสบความสำเร็จในการทำงานของบุคคล ดังนั้นในการประกอบวิชาชีพครูให้ประสบความสำเร็จ การรับรู้ความสามารถของครูจึงมีความสำคัญ ในต่างประเทศได้มีการศึกษาเกี่ยวกับผลที่เกิดจากการรับรู้ความสามารถของครู พบว่า การรับรู้ความสามารถของครูที่แตกต่างกันมีความสำคัญในการบ่งชี้ถึงคุณภาพของการสอนที่แตกต่างกันด้วย ครูที่รับรู้ความสามารถของตนสูงจะเชื่อว่าตนสามารถช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และประสบความสำเร็จในการเรียนได้ จากความคิดนี้จะนำไปสู่พฤติกรรมการแสดงออกของครูในทางบวก เช่น มีความพยายามในการสอน พัฒนากิจกรรมให้มีความท้าทาย สร้างบรรยากาศในการเรียนให้เป็นไปในทางบวก และพยายามกระตุ้นนักเรียนแต่ละคนให้มีความกระตือรือร้นสนใจในการเรียน ในขณะที่ครูซึ่งรับรู้ความสามารถของตนต่ำจะขาดความพยายาม ท้อแท้ในการแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมและการเรียนของนักเรียน ไม่แน่ใจในความสามารถของตนที่จะจัดการกับชั้นเรียน ควบคุมพฤติกรรมนักเรียนอย่างเข้มงวด และลงโทษนักเรียนมากกว่าครูที่รับรู้ความสามารถของตนสูง นอกจากนี้ครูที่รับรู้ความสามารถของตนสูงจะใช้เวลาในการสอนนักเรียนทั้งชั้นหรือนักเรียนกลุ่มใหญ่โดยรวมมากกว่าครูที่รับรู้ความสามารถของตนต่ำใช้เวลาในการตรวจงาน เตรียมการสอน เตรียมบทเรียน วางแผนการเรียนการสอน รวมถึงสามารถใช้เทคนิคการสอนได้หลายแบบ และแยบยลมากกว่าครูซึ่งรับรู้ความสามารถของตนต่ำ (Gibson and Demo, 1984) Saklofske, Michayluk and Randhawa (1988) ศึกษาพบว่า การรับรู้ความสามารถของครูมีความสัมพันธ์กับความเต็มใจนำเอาวิธีการใหม่ๆ (นวัตกรรม) เข้ามาปรับใช้ในการเรียนการสอน และจากรายงานการประเมินโครงการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยแบบมปภ. ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542) ที่ศึกษาเป็นกรณีศึกษา พบว่า การรับรู้ความสามารถของครูเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสอนภาษาไทยแบบมปภ.

2.11 การประเมินประสิทธิภาพการสอน

การประเมินผลการสอนของครู นับว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นขบวนการที่ช่วยตัดสินความมีประสิทธิภาพในการสอน ผลของการประเมินจะช่วยทำให้ครูได้เห็นภาพสะท้อนว่าตนเป็นครูเช่นไร ทำหน้าที่ได้ครบถ้วนและเต็มตามความสามารถแล้วหรือยัง มีส่วนใดบกพร่อง และสมควรได้รับการแก้ไขเพื่อให้การเรียนของนักเรียน และการสอนของครูบรรลุเป้าหมายตามต้องการ (อุทุมพร ทองอุไทย, 2523) Gage (1984 : 84) และ Gowin (1981 : 62) ได้มีความเห็นเช่นเดียวกันว่าการตระหนักถึงความสำคัญของประสิทธิภาพของการสอนจึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญ อันจะช่วยให้ครูได้รู้ถึงข้อดีและข้อบกพร่องในการสอนของตน เพื่อจะเป็นข้อมูลที่จะใช้พิจารณาในการปรับปรุงการเรียนการสอน ทำให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงนับได้ว่าประสิทธิภาพของการสอนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้เพราะการสอนที่มีประสิทธิภาพนอกจากจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีแนวทางในการคิดเป็นทำเป็นแล้วการสอนที่มีคุณภาพยังทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อวิชาที่ผู้เรียนกำลังเรียนอยู่ด้วย (สำเร็จ บุญเรืองรัตน์ 2527 : 71)

สำหรับเทคนิคในการวัดประสิทธิภาพการสอนที่นิยมใช้ ได้แก่ การสังเกตพฤติกรรม การสอนของครูโดยรวบรวมข้อมูลจากการใช้มาตราส่วนประมาณค่า และที่นิยมใช้กันมากคือ การวัดโดยให้ผู้อื่นเป็นผู้วัดการสอนของครูอาจได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้ร่วมงาน และนักเรียน (Russel, 1964 : 314) เนื่องจากการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่มีความละเอียดซับซ้อน เกี่ยวข้อง และสัมพันธ์กับองค์ประกอบหลายด้าน ด้วยเหตุนี้แหล่งข้อมูลในการประเมิน หรือ ผู้ประเมินการสอนของครูจึงมีอยู่มากมาย เพราะความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการสอนของครูกับผู้ประเมินในแต่ละกลุ่ม ต่างก็มีข้อจำกัดในเรื่องความสามารถในการประเมิน การเลือกผู้ประเมินจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณา เนื่องจากข้อมูลที่ใช้ในการประเมินที่มาจากแหล่งข้อมูลต่างกันก็จะให้ผลแตกต่างกันด้วย ไพทูลย์ สิ้นลาร์ตัน (2525 : 198 - 203) ได้กล่าวถึงแหล่งที่มาของข้อมูลว่า ในการประเมินการสอนนั้นสามารถใช้แหล่งที่มาของข้อมูลได้จากอาจารย์ผู้สอนเอง ผู้ร่วมงาน ผู้บังคับบัญชาหรือผู้ว่าจ้าง ผลการสอบ และจากนักศึกษาเอง Harris (1986 : 102 - 105) ได้เสนอแหล่งข้อมูลและการได้มาซึ่งข้อมูลในการประเมินประสิทธิภาพการสอนจาก 4 แหล่งด้วยกัน คือ ครูประเมินตนเอง การสังเกตการสอนในชั้นเรียน การประเมินโดยนักเรียน และการประเมินจากกลุ่มเพื่อน

2.12 ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน

ในการทำงานใดๆ ไม่ว่าจะป็นวงการใดก็ตาม ผู้มีมนุษยสัมพันธ์มักเป็นผู้ที่พึงปรารถนาทั้งสิ้น เพราะบุคคลประเภทนี้มีส่วนช่วยองค์กรหรือหน่วยงานให้ได้รับความสำเร็จ และความเจริญรุ่งเรือง (ทิศนา แคมมณี ม.ป.ป. : 11 - 15) การมีมนุษยสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

หรือหมู่คณะ ความขยัน การสู้งาน การมีน้ำใจทำให้เพิ่มประสิทธิภาพของงาน เพราะในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จมีประสิทธิภาคนั้นคุณภาพของคนทำงาน เป็นปัจจัยสำคัญที่สุด ถ้าได้แต่คนขาดคุณภาพเข้าร่วมงานสร้างแต่ปัญหาทำให้สุขภาพจิตของเพื่อนร่วมงานเสื่อมโทรม จนอาจถึงขั้นหมดกำลังใจจะสร้างสรรค์หรือต่อสู้งานต่อไปได้ (ทวีป อภิลิทธิ, 2529 : 60 - 61) สนั่น อินทรประเสริฐ (2529) กล่าวว่า ถ้าเพื่อนร่วมงานในโรงเรียนแตกความสามัคคีกัน ทะเลาะกันระหว่างครูด้วยกัน ซึ่งจะเห็นได้จากภายในโรงเรียนมีการแบ่งออกเป็นก๊กเป็นเหล่า นอกจากนี้แล้วถ้าครูแต่ละคนไม่เสียสละเพื่องานของโรงเรียนแต่ละแสวงหาผลประโยชน์ใส่ตนอาการเช่นนี้มักจะเกิดขึ้นเมื่อมีความผิดหวัง เช่น คาดหวังว่าจะได้สองชั้น กลับไม่ได้ คนไม่ทำอะไรเลยแต่ตามใจนายกลับได้สองชั้น ซึ่งในที่สุดครูพวกนี้ก็ไม่มีใจงาน สอนนักเรียนไปพ้อหมดชั่วโมงเท่านั้น ครูไม่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บริหารมักขัดแย้งกับผู้บริหาร ครูไม่คิดหาทางปรับปรุงงานการสอน ครูไม่กล้าทดลองวิธีสอนใหม่ๆ ครูไม่กระตือรือร้น ครูมีอาการเช่นนี้จะมีความเฉื่อยชาต่อการสอนและงานอื่นๆ ครูหนีชั่วโมงสอน และจับกลุ่มคุยกัน

จากแนวคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลอื่นจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้บุคคลได้มาซึ่งความรักใคร่นับถือ ความร่วมมือร่วมใจจากผู้อื่น ซึ่งผลงานจากโครงการวิจัยของทีศนา เขมมณี พบว่า ในหน่วยงานใดๆ ก็ตาม ถ้าผู้ปฏิบัติงานทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในระดับหัวหน้างาน เพื่อนร่วมงานหรือลูกน้อง ถ้าผู้ปฏิบัติงานมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ก็ย่อมสามารถอยู่ร่วมได้อย่างมีความสุข ซึ่งจะเป็นแรงจูงใจให้ร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานอย่างดีเต็มความสามารถ

จากผลการวิจัยของยุพดี กะจะวงษ์ (2532 : 395 - 398) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา ได้แก่ ความรับผิดชอบเอาใจใส่ของผู้บริหาร มนุษยสัมพันธ์ผู้บริหารต้องเป็นกันเอง เทคนิคการบริหาร และการติดตาม ควบคุม กำกับ

2.13 ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน

ในการเรียนการสอน ครูและนักเรียนเป็นบุคคลที่ต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนและครู ซึ่งรวมถึงพฤติกรรมที่ครูแสดงต่อนักเรียนในด้านการเรียนการสอนและการปกครองนั้น เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การศึกษามีประสิทธิภาพสมวัตถุประสงค์ ทั้งนี้เพราะกระบวนการเรียนการสอนเป็นการติดต่อระหว่างบุคคล ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนและครูแต่ละคนจึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะช่วยให้ครูและนักเรียนมีความเข้าใจต่อกันเป็นอย่างดี ช่วยให้การเรียนได้ผลดี เพราะเมื่อครูให้ความเป็นกันเองกับนักเรียน นักเรียนย่อมรู้สึกสบายใจในการที่จะรับวิชาหรือทำความเข้าใจในบทเรียน ทั้งยังเกิดความรู้สึกเชื่อถือและไว้วางใจครู ไม่กระด้างกระเดื่อง ครูจึงมีโอกาสฝึกอบรมให้นักเรียนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข กล้าในสิ่งที่ควรกล้า และวางตัวเหมาะสมพอดีแก่เหตุการณ์

(สุชาติ รัตนกุล, 2525 : 557 อ้างถึงใน ภัทธา จินดาศรี, 2529) ซึ่งสอดคล้องกับเปรี๊ยะ กุมุท (2517 : 10) ได้อธิบายว่า “ การสอนเป็นกระบวนการแห่งการร่วมมือกันระหว่างครูกับนักเรียน เป็นกระบวนการที่มีทั้งปฏิภริยาร่วม บรรยากาศที่ครูกับนักเรียนเข้าใจกันยอมส่งเสริมความองกวมให้แก่การเรียน และบรรยากาศแห่งความเข้าใจกันและเป็นกันเองจะช่วยให้การสอนบรรลุผลสำเร็จได้ ไม่ว่าจะในห้องเรียนในบ้านหรือในสถานที่ใดก็ตาม ”

Weaver (1978 : 145 - 166) ได้กล่าวถึงประสิทธิภาพการสอนว่าเป็นสิ่งที่ไม่ใช่ของง่ายเลยที่จะบรรลุผลดังกล่าว จำเป็นต้องอาศัยความพยายามอย่างต่อเนื่อง ในการพัฒนาและปรับปรุงการสอนไปสู่การสอนที่มีประสิทธิภาพโดยเขาได้อธิบายถึงลักษณะของการสอนที่มีประสิทธิภาพส่วนหนึ่งว่ามาจากความสามารถของอาจารย์ที่จะเข้าใจนักศึกษา และการมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด การมีปฏิสัมพันธ์

จากแนวคิดดังกล่าว จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนนับว่ามีผลโดยตรงต่อการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ดังผลการวิจัยของอุทุมพร ทองอุไทย (2523 : 57 - 58) ที่ได้ศึกษาโครงสร้างขององค์ประกอบของประสิทธิภาพการสอนในระดับอุดมศึกษาซึ่งสามารถจำแนกได้เป็นตัวประกอบ 6 ตัวประกอบ คือ ลักษณะอาจารย์ วิธีสอน ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนิสิต อุปกรณ์การสอนและการเรียน การวัดผล และทัศนคติของอาจารย์ต่อการสอน และต่อนิสิต ผลการวิจัยของจริยา ลีจินา (2520) และจินตนา มาพวง (2520) ก็พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนิสิตเป็นตัวแปรที่มีผลต่อประสิทธิภาพการสอน ซึ่งสอดคล้องกับภัทธา จินดาศรี (2529) และสำนักงานศึกษาธิการ เขตการศึกษา 7 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นตัวประกอบหนึ่งของประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตามการรับรู้ของครูคณิตศาสตร์ และนักเรียน นอกจากนี้ประโยชน์ คุปต์กาญจนากุล (2531) ก็พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลเชิงสาเหตุต่อประสิทธิภาพการสอนโดยตรง Lindman (1978 : 4004A - 4005A) พบว่าลักษณะที่สำคัญที่สุดของครูคณิตศาสตร์ที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการสอน คือ การมีมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

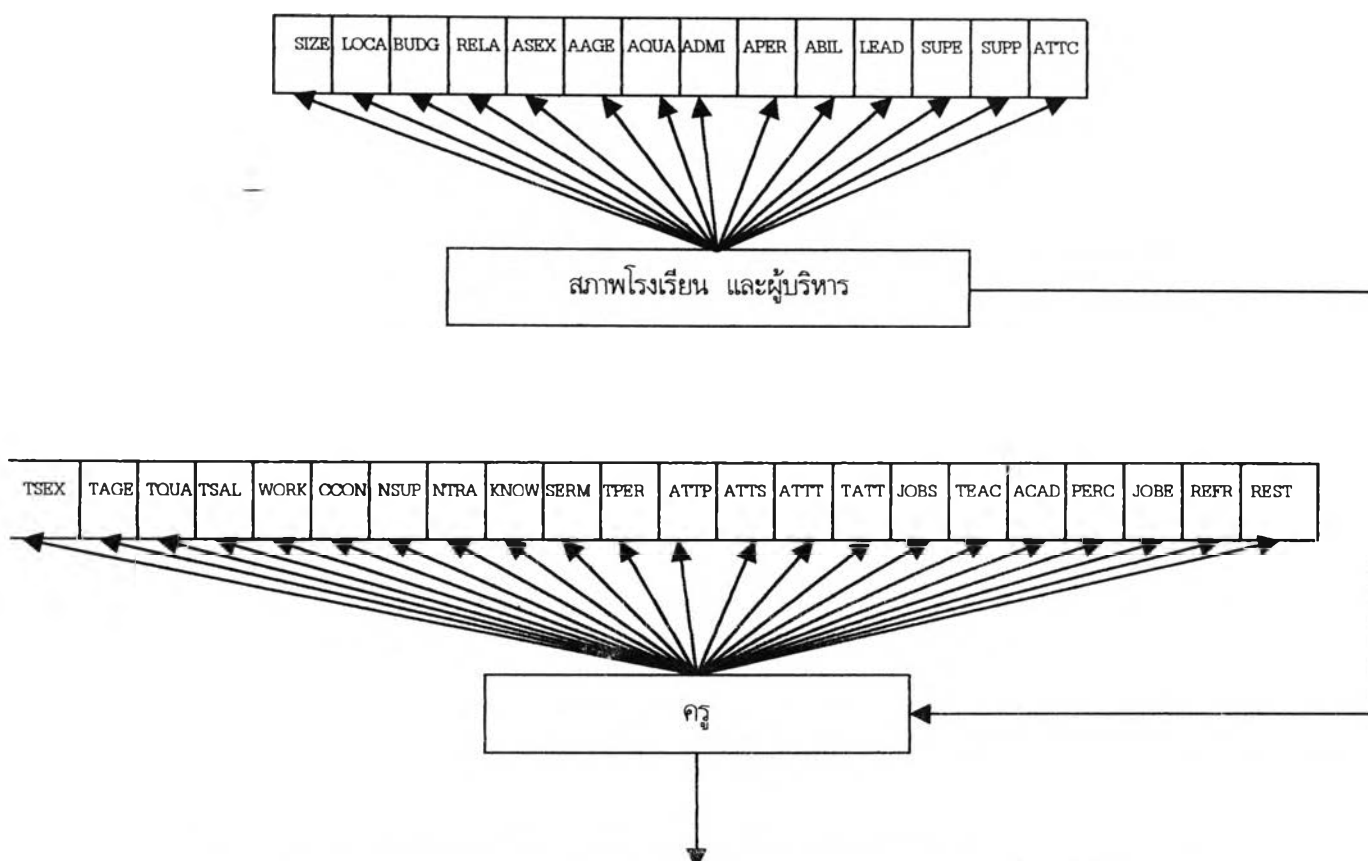
จากผลการศึกษาวิจัย และแนวคิดต่างๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู ผู้วิจัยได้นำมากำหนดกรอบความคิดในการวิจัย โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มปัจจัยด้วยกัน ดังนี้

1. ปัจจัยด้านสภาพโรงเรียน และผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรทั้งหมด 14 ตัวแปร คือ ขนาดโรงเรียน เขตที่ตั้งโรงเรียน งบประมาณ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพศผู้บริหาร อายุของผู้บริหาร วุฒิการศึกษาของผู้บริหาร ประสบการณ์ในการบริหาร บุคลิกภาพ

ของผู้บริหาร สมรรถภาพของผู้บริหาร ความเป็นผู้นำทางวิชาการ ความสามารถในการนิเทศ การสนับสนุนการสอนภาษาไทยแบบมปภ. ของผู้บริหาร และเจตคติต่อการสอนภาษาไทยแบบมปภ. ของผู้บริหาร

– 2. ปัจจัยด้านครู ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรทั้งหมด 22 ตัวแปร คือ เพศครู อายุของครู วุฒิการศึกษาของครู รายได้ของครู ภาระงาน ประสบการณ์ในการสอนภาษาไทยแบบมปภ. จำนวนครั้งที่ได้รับการนิเทศเกี่ยวกับการสอนภาษาไทยแบบมปภ. จำนวนครั้งที่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการสอนภาษาไทยแบบมปภ. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนภาษาไทยแบบมปภ. ความเพียงพอของสื่อการเรียนการสอน บุคลิกภาพของครู ทักษะคติต่อวิชาชีพ ทักษะคติต่อนักเรียน ทักษะคติต่อวิชาภาษาไทย เจตคติต่อการสอนภาษาไทยแบบมปภ. ขวัญและความพึงพอใจในการทำงาน ความสามารถในการสอน ความสามารถในด้านวิชาการ การรับรู้ความสามารถของตนเอง การประเมินประสิทธิภาพการสอน ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน และความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน

กรอบความคิดในการวิจัยสามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

สภาพโรงเรียน ลักษณะของผู้บริหาร และลักษณะของครูในโรงเรียนประถมศึกษาที่ประสบความสำเร็จ / ไม่ประสบความสำเร็จในการสอนภาษาไทยแบบมปภ.

SIZE = ขนาดโรงเรียน.	WORK = ภาระงาน
LOCA = เขตที่ตั้งโรงเรียน	CCON = ประสบการณ์ในการสอนภาษาไทยแบบมปภ.
BUDG = งบประมาณ	NSUP = จำนวนครั้งที่ได้รับการนิเทศเกี่ยวกับการสอนภาษาไทยแบบมปภ.
RELA = ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	NTRA = จำนวนครั้งที่ได้รับการนิเทศเกี่ยวกับมปภ.
ASEX = เพศผู้บริหาร	KNOW = ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนภาษาไทยแบบมปภ.
AAGE = อายุผู้บริหาร	SERM = ความเพียงพอของสื่อการเรียนการสอน
AQUA = วุฒิการศึกษาของผู้บริหาร	TPER = บุคลิกภาพของครู
ADMI = ประสบการณ์ในการบริหาร	ATTP = ทักษะติดต่อวิชาชีพ
APER = บุคลิกภาพของผู้บริหาร	ATTS = ทักษะต่อนักเรียน
ABIL = สมรรถภาพของผู้บริหาร	ATTT = ทักษะติดต่อวิชาภาษาไทย
LEAD = ความเป็นผู้นำทางวิชาการ	TATT = เจตคติต่อการสอนภาษาไทยแบบมปภ. ของครู
SUPE = ความสามารถในการนิเทศ	JOBS = ขวัญและความพึงพอใจในการทำงาน
SUPP = การสนับสนุนการสอนภาษาไทยแบบมปภ.	TEAC = ความสามารถในการสอน
ATTC = เจตคติต่อการสอนภาษาไทยแบบมปภ.	ACAD = ความสามารถในด้านวิชาการ
TSEX = เพศครู	PERC = การรับรู้ความสามารถของตนเอง
TAGE = อายุครู	JOBE = การประเมินประสิทธิภาพการสอน
TOUA = วุฒิการศึกษาของครู	REFR = ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน
TSAL = รายได้ของครู	REST = ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน

ภาพที่ 1 กรอบความคิดในการวิจัย